
Sluttrapport – Gjennomgang av forskningskonti i Innovest AS

Vi viser til tidligere styresaker om endringsprosjektet som Universitetet i Bergen har hatt sammen med Helse Bergen knyttet til enkeltforskernes forskningskonti i Innovest AS.

Prosjektgruppen og styringsgruppen har nå ferdigstilt sitt arbeid, og en rapport som redegjør for prosjektet er levert til Innovest sitt styre for behandling 23.10. 2014

Rapporten legges med dette frem for Universitetsstyret.

Universitetsdirektørens kommentarer

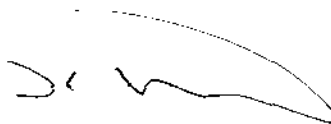
Med dette fremmes følgende forslag til

vedtak:

Styret tar sluttrapporten; Gjennomgang av forskningskonti i Innovest AS til orientering

16.10.14/Kirsti Robertsen Aarøen

Vedlegg:
Sluttrapport Gjennomgang av forskningskonti i Innovest AS

Helse Bergen v/ adm.dir Stener Kvinnsland
Universitetet i Bergen v/ rektor Dag Rune Olsen
Stiftelsen UNIFOB v/ styreleder Egil Herman Sjursen

24. oktober 2014

ENDRINGSPROSJEKTET I INNOVEST – SLUTTRAPPORT.

Vi viser til endringsprosjektet i Innovest som ble etablert våren 2013. Universitetet i Bergen og Helse Bergen ble som helt sentrale interessenter invitert til å bidra i prosjektet. De to institusjonene har deltatt med representanter i både styringsgruppe og prosjektgruppe.

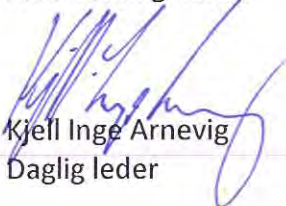
Styret i Innovest behandlet sluttrapporten i styremøte 23.10.14. Styret gjorde følgende vedtak:

«Styret godkjenner sluttrapport fra prosjektet, og takker prosjektgruppen for innsatsen. Styret ber daglig leder slutføre arbeidet med et oversendelsesbrev til sykehus og universitetet.»

Vedlagt følger sluttrapporten. I tillegg til denne har styret i Innovest valgt å beskrive de endringsaktiviteter som ikke har vært underlagt endringsprosjektets styring i et eget notat. Dette følger vedlagt.

Styret i Innovest vil takke institusjonene for godt samarbeid.

Med vennlig hilsen

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Kjell Inge Arnevig".

Kjell Inge Arnevig
Daglig leder

Vedlegg:
Notat vedr. endringsprosjekt.
Rapport: «Styrking av økonomiforvaltningen av forskningsmidler».

Notat vedr endringsprosjekt

Bergen 23.oktober 2014

Dette notatet er styret i Innovest sitt supplement til rapporten fra prosjektet «Styrking av økonomiforvaltningen av forskningsmidler». Rapporten ble behandlet i styremøtet i Innovest 23.10.2014.

Styret i Innovest initierte endringsprosjektet våren 2013. Styret inviterte Universitetet i Bergen og Helse Bergen til å delta i endringsarbeidet. Styret har blitt orientert om fremdriften i endringsprosjektet i alle styremøtene i perioden mars 2013 og frem til nå. Det har ved flere anledninger vært nødvendig å gjøre endringer i prosjektet sikre nødvendig fremdrift og måloppnåelse.

Styringsgruppen har oversendt en sluttrapport som gir en god beskrivelse av prosjektet med tanke på prosess, observasjoner og de endringer som er gjennomført.

I organiseringen av endringsprosjektet har styret valgt å håndtere enkelte særlig krevende saker utenfor prosjektet. Dette har vært saker av stort omfang som det har vært nødvendig å følge opp særskilt. Dette gjelder spesielt saker som berører arbeidstaker/arbeidsgiver relasjonen.

Under oppsummeres noen observasjoner fra disse sakene:

- Midler er brukt til private formål som ikke kan knyttes til forskning.
- Det er etablert kontoavtaler (PK) som avviker vesentlig fra andre avtaler Innovest har inngått med forskerne. Avtalene har gitt forskerne særlige fordeler.
- Betydelige midler er utbetalt som ekstra lønn uten at dette er kjent eller avklart med arbeidsgiverne.
- Lønn er akkumulert og utbetalt under utenlandsopphold med fordelaktig beskatning.
- Det er laget fiktivt underlag som er brukt som grunnlag for regnskapsføring og utbetalinger.
- Det er inngått arbeidsavtaler der vedkommende signerer både som arbeidsgiver og arbeidstaker.
- Det er inngått forskningsavtaler (PK) med administrativt personell

Innovest legger til grunn at midlene knyttet til disse kontiene tilhører institusjonene. Selskapet har derfor overlat til Helse Bergen og Universitetet i Bergen å forfølge sakene

rettslig og på annen måte. Innovest sin rolle har vært, og vil være, å bidra med underlag og støtte de prosessene som institusjonene beslutter å føre.

Innovest har brukt betydelig ressurser for å klarlegge fakta og fremskaffe dokumentasjon i de nevnte sakene. Parallelt med dette har det vært gjort endringer og forbedringer i interne rutiner.

Innovest har nå endret forholdet til godkjenning og attestasjon av kostnadsbillag mot prosjektkonti og PK/AK konti, det kreves nå signatur fra kontodisponent eller prosjektleder, samt overordnet på alle belastninger. Det er ikke lenger anledning til å ha negativ saldo på forskningskonti.

Alle midlertidige arbeidsavtaler for forskningspersonell er avviklet og overført til Helse Bergen eller Universitetet i Bergen som følge av beslutning i styret om at Innovest ikke lenger skal være arbeidsgiver for ikke-administrative ansatte.

Investeringer i innovasjonsselskap er ikke lenger en del av aktiviteten til Innovest. Selskapet følger opp investeringene uten at det tilføres mer kapital.

Selskapet har etablert rapportering til styret som oppfyller kravene i aksjeloven. Videre er det etablert samhandling med Helse Bergen og Universitetet i Bergen som tilfredsstiller deres behov for informasjon om forhold som gjelder egne ansatte og kontrakter.

Styret og daglig ledelse arbeider nå med videre strategi for selskapet og de virksomhetsområder selskapet håndterer.

Gjennomgang av forskningskonti | Innovest AS

Styrking av økonomiforvaltningen av forskningsmidler

Sammendrag

Intensjonen med Innovest AS var å sikre mer og bedre forskning for de midlene som er til rådighet, herunder lage smidige ordninger med minst mulig byråkrati for forskerne. Dette har i så måte vært en ordning som forskerne har vært fornøyde med.

Undersøkelser gjennomført av Universitetet i Bergen (2011) og Helse Bergen HF (2012) avdekket at det knyttet seg flere utfordringer til forvaltningen av forskningsmidler i Innovest AS. Utfordringene var blant annet knyttet til finansieringsformen, ansettelse finansiert av offentlige midler utenfor Universitetet i Bergen og Helse Bergen HF, og at ansatte i de to institusjonene utførte en virksomhet i Innovest AS som utfordret både regelverk og intern myndighetsstruktur ved institusjonene.

Det kom også frem at forskerne har hatt for stor grad av frihet og at det hadde utviklet seg ordninger og avtaler som har gitt muligheter for å bryte lover og regler og i verste fall misbruke midler. Det syntes også som at det i enkelte miljø hadde utviklet seg en forståelse av at midlene i Innovest var personlige midler som arbeidsgiver dermed ikke hadde noen myndighet over.

Styret i Innovest AS besluttet 4.2.2013, etter forutgående dialog med Universitetet i Bergen og Helse Bergen HF, å etablere et prosjekt for styrking av økonomiforvaltningen av forskningsmidler. Det har vært et godt og tett samarbeid mellom Innovest AS, Universitetet i Bergen og Helse Bergen HF i prosjektperioden.

Formålet med prosjektet har vært å sikre at forskningsmiljøene ved Helse Bergen HF og Universitet i Bergen fikk godt tilrettelagte, effektive og betryggende administrative rutiner for utførelsen av forskningsaktiviteter i tråd med god regnskaps- og forvaltningsskikk. Videre har formålet vært å identifisere og eventuelt overføre midler som i henhold til tildelingsvilkår ikke skal/kan forvaltes i Innovest.

Prosjektet ble organisert med en styrings- og prosjektgruppe. Styringsgruppen var sammensatt av representanter fra Universitetet i Bergen og Helse Bergen HF. Styringsgruppen har hatt det overordnede ansvaret for prosjektet og har blant annet hatt ansvar for informasjon- og kommunikasjon mot sine respektive institusjoner, håndtering av spesielle konti og beslutninger om overføring av enkeltkonti til ny kontostruktur. Prosjektgruppen var sammensatt av sentrale medarbeidere med økonomisk og forskningsadministrativ kompetanse fra Helse Bergen HF, Universitetet i Bergen og Innovest AS. Prosjektgruppen ble ledet av ekstern ressurs med revisorkompetanse.

Innovest AS har forvaltet et betydelig antall forskningskonti, og i prosjektet er det gjennomgått/håndtert over 1100 konti. Omfanget gjorde det utfordrende for prosjektgruppen å avgrense arbeidet og finne en god balanse mellom behovet for å gjennomføre nødvendige endringer raskt, og behovet for å gjennomføre en grundig og forsvarlig prosess. Det har ikke vært i prosjektgruppens mandat å gjennomgå alle konti, og transaksjoner med underliggende bilag er kontrollert på stikkprøvebasis. Det er derfor muligheter for at ikke alle kritikkverdige forhold/disposisjoner er avdekket. Hovedfokus har vært å få gjennomført nødvendige systemendringer for å sikre god fremtidig forvaltning av forskningsmidler.

Det var nødvendig å avslutte eksisterende Avdelings- og Personkonti i Innovest AS som et ledd i å styrke og effektivisere økonomiforvaltningen. Før arbeidet med gjennomgang av eksisterende konti i Innovest AS ble igangsatt, ble fremtidig kontobehov vurdert og det ble etablert nye Avdelingskonti i Helse Bergen, Prosjektkonti i Universitetet i Bergen og Forskerkonti i Innovest AS.

Observasjoner i prosjektet har bekreftet betydningen av å få styrket økonomiforvaltningen av forskningsmidler i Innovest AS. Det ble avdekket en rekke svakheter ved forvaltningen, herunder at:

- Det var betydelige mangler ved eksisterende kontoavtaler og at ledelsen i Innovest AS hadde utøvd dårlig skjønn ved bruk av fullmakter ved inngåelse av kontoavtaler med enkeltforskere.
- Rutinene for forvaltning av forskningsmidler ikke har vært underlagt tilstrekkelig styring og kontroll. Det har manglet rutiner for å informere overordnede om konti som underordnede hadde etablert, og midler var blitt disponert uten overordnet godkjenning.
- Innovest AS ikke har hatt rutiner for regnskapsføring som i tilstrekkelig grad har sikret nødvendig oversikt og kvalitet på regnskapsdataene. Dette har blant annet ført til manglende og feil rapportering av bruken av forskningsmidler.
- Bruken av midlene ikke har vært samordnet med eller underlagt noen form for overordnet styring fra respektive forskningsmiljøer i Helse Bergen HF og Universitetet i Bergen.
- Det har blitt gjort ansettelser finansiert av offentlige midler, utenfor Helse Bergen HFs-, Universitetet i Bergens-, og offentlig regelverk.

Observasjoner i prosjektet viser imidlertid at forskningsmidler i hovedsak er benyttet til forskningsformål, og at de aller fleste forskerne har opptrådt på en god måte både juridisk og etisk. Det ble avdekket disposisjoner som ikke var behandlet korrekt i forhold til avtaler, lover og regler, og at enkeltpersoner i noen tilfeller har utnyttet graden av frihet til å gi seg selv urettmessige personlige fordeler. Disse enkeltforholdene har prosjektet overført til kontohavers arbeidsgiver for videre oppfølging.

De tiltak som er iverksatt, med nye attestasjonsrutiner, avvikling av eksisterende forskningskonti og etablering av nye kontotyper, samt krav til angivelse av formål for bruken av midler, og klargjøring av ledernes rolle og ansvar for å følge opp forskningsaktiviteten og bruken av forskningsmidler ved sine enheter, vurderer prosjektet som tilstrekkelige for å sikre en betryggende og effektiv forskningsforvaltning fremover.

Innhold

Sammendrag	2
1. Bakgrunn for prosjektet	5
2. Formål med prosjektet	7
3. Prosjektorganisering	8
4. Metodisk tilnærming.....	9
4.1 Involvering og dialog	9
4.2 Data- og dokumentanalyse	9
4.3 Samtaler	9
4.4 Ledelsesforankring.....	9
4.5 Dokumentasjon/rapportering.....	9
4.6 Avgrensning	9
5. Forvaltning av forskningsmidler	10
5.1 Innovest AS.....	10
5.2 Avtaleverk	11
5.3 Hovedtyper forskningsprosjekter	11
6. Gjennomføring	12
6.1 Omfang og avgrensning.....	12
6.2 Styrking av administrative rutiner.....	12
6.3 Etablering av nye kontotyper i Innovest.....	12
6.4 Håndtering av habilitet	13
6.5 Pilotprosjekt.....	14
6.6 Organisering og styring av arbeidet.....	14
6.7 Gjennomgang og behandling av konti	15
6.8 Overføring av midler	18
6.9 Informasjon og dialog.....	18
6.10 Dokumentasjon og rapportering	19
7. Observasjoner.....	20
7.1 Kontoavtaler – inngåelse og utforming	20
7.2 Forvaltningsrutiner	20
7.3 Bruk av forskningsmidler.....	21
8. Gjennomførte tiltak	23

1. Bakgrunn for prosjektet

Flere forhold medvirket til at styret i Innovest besluttet å gjennomføre et prosjekt for å legge om og styrke økonomiforvaltningen i selskapet. Dette omfattet blant annet:

Endringsbehov med bakgrunn i observasjoner i Universitetet i Bergen

Universitetet i Bergen hadde en gjennomgang av relasjonene til ulike enheter i universitetets randsone, som følge av reglementsendringer i 2007. Det viste seg i i første omgang vanskelig å få til en slik gjennomgang i Innovest da daglig leder motsatte seg dette, og først i 2009 ble det gjennomført en internrevisjon i regi av eksternt konsulentfirma.

I 2010 ble universitetsledelsen kjent med systemmessige forhold i tilknytning til Innovest som krevde oppfølging. Dette var bakgrunnen for at Kunnskapsdepartementet i januar 2011 bad universitetet om å undersøke forholdene nærmere. Universitetet bad om innsyn i ansattes prosjekter, men slikt innsyn ble nektet av Innovest AS. Først etter påtrykk fra Helse og Omsorgsdepartementet, via Helse Vest RHF og Helse Bergen HF ble Universitetet i Bergen gitt slikt innsyn.

I brev fra universitetet til Kunnskapsdepartementet i juni 2011 ble de utfordringene som var avdekket redegjort for. Utfordringene var knyttet til manglende betaling for bruk av infrastruktur ved institusjonen, ansettelser utenfor universitetets og det offentlige regelverk finansiert av offentlige midler og at universitetets ansatte utførte en virksomhet i Innovest AS som utfordret både regelverk og intern myndighetsstruktur ved universitetet.

Som et resultat av disse aktivitetene orienterte Kunnskapsdepartementet Helse- og omsorgsdepartementet om behovet for endring.

Endringer basert på pålegg i styringsdokument til Helse Vest RHF og Helse Bergen HF

Helse- og omsorgsdepartementets behov for endringer medførte at det i oppdragsdokument og styringsdokumentet for 2012 fremgår at de øremerkede tilskuddene til forskning i helseforetakene over kap. 732, post 78, som Helse Vest/Samarbeidsorganet tildeler helseforetaket, skal håndteres av helseforetaket og ikke gjennom forskningsselskap. Dette førte til at Helse Bergen HF gjennomførte en virksomhetsoverdragelse av alle Helse Vest RHF's forskningsprosjektet fra Innovest AS til Helse Bergen HF våren 2012.

Dette medførte at Innovest AS ikke lenger kunne håndtere regnskap og administrasjon av forskningsmidler fra Helse Vest RHF. Alle prosjekt med forskningsmidler fra Helse Vest RHF ble fra og med 1. mai 2012 overført fra Innovest AS til Helse Bergen HF. Ansatte i disse prosjektene ble også overført til Helse Bergen HF som et ledd i en virksomhetsoverdragelse.

I forbindelse med overføringen ble det i tillegg fastsatt nye rutiner for håndtering av forskningsprosjekt i Helse Bergen HF. Dette var ment til hjelp for både administrativt ansatte og forskere. Et viktig valg som ble gjort ved etablering av nye rutiner, var at håndteringen av prosjektene skulle følge Helse Bergen HF sine etablerte system. Altså at forskningsprosjektene skulle regnskapsføres på den avdelinga der de var forankret, og at ansvaret for prosjektene skulle følge linjen og tilhørende strukturer. Organisasjonsstrukturen ble på denne måten benyttet til håndtering av regnskap, lønn, arbeidsgiveransvar og innkjøp.

Endringsbehov med bakgrunn i observasjoner i Helse Bergen HF

I forbindelse med virksomhetsoverdragelsen av Helse Vest RHF's forskningsmidler våren 2012 identifiserte Helse Bergen HF flere forbedringsområder. Videre oppdaget foretaket konkrete forhold

knyttet til forvaltning av forskningsmidler i forbindelse med noen personalsaker i 2012. En så at det var mulig å bruke handlingsrommet som var etablert i Innovest AS på en måte som ikke tjente foretakets sine interesser. Det ble uttrykt en ambisjon om å ha kontroll over den samlede ressursforvaltningen i foretaket. Ønsket var å kunne se alle midler i sammenheng både med hensyn til rutiner, ansvar og forvaltning.

Høsten 2012 ble det derfor satt ned et prosjekt med formål å kartlegge, beskrive, evaluere og komme med forslag til forbedringer av forvaltningsrutiner og ansvarsforhold knyttet til forskningsmidler i Helse Bergen HF, som blir forvaltet i foretaket og/eller av Innovest AS. Prosjektet ble gjennomført av en arbeidsgruppe bestående av medarbeidere med kompetanse innen regnskap, juss, økonomistyring og forskning fra Økonomi- og finansavdelinga, Forsknings- og utviklingsavdelinga og Personal- og organisasjonsavdelinga. Gruppen ble ledet av en ekstern konsulent med revisorkompetanse. Gjennomgangen identifiserte flere forbedringsområder, både i Helse Bergen HF sine egne rutiner, Innovest AS sine rutiner og i samhandlingen mellom selskapene.

Rapport fra prosjektet ble levert ved årsskiftet 2012-2013 og rapporten ble behandlet av styret i Innovest AS og av foretaksledelsen i Helse Bergen HF, som i møte 29.1.2013 gav sin tilslutning til tiltak for å sikre en god og effektiv forvaltning av forskningsmidler.

Etter at rapporten fra kartleggingsprosjektet var levert ble det tatt initiativ til å etablere et endringsprosjekt. En så det som avgjørende at alle involverte institusjonene stod sammen om dette, og det ble derfor etablert kontakt med ledelsen ved Universitetet i Bergen for å sikre tilslutning til et felles arbeid.

Eiermessige grep for å sikre tilstrekkelig endringskapasitet i Innovest AS.

20. november 2012 ble det gjennomført en ekstraordinær generalforsamling i Innovest AS. Helse Bergen HF sine representanter i styret de siste årene ble byttet ut, og Økonomi- og finansdirektør Eivind Hansen og Personaldirektør Trond Søreide tiltrådte styret. Stiftelsen Unifob byttet 22. mars 2013 ut sine representanter i styret i en ekstraordinær generalforsamling. Nye representanter var Økonomidirektør Kjell Bernstrøm og førsteamanuensis Astrid L. Grasdahl fra Universitetet i Bergen. I ordinær generalforsamling i august 2013 ble denne styresammensetningen videreført.

Styret i Innovest AS sa 15. februar 2013 opp avtalen med daglig leder gjennom flere år. Styret engasjerte ny daglig leder som skal sikre stabil og effektiv drift i selskapet, samt understøtte det forbedringsarbeidet som allerede er satt i gang.

Prosjektet for styrking av økonomiforvaltningen av forskningsmidler ble formelt vedtatt av styret i Innovest AS 4.2.2013.

2. Formål med prosjektet

Formålet med prosjektet har vært å sikre at forskningsmiljøene ved Helse Bergen HF og Universitet i Bergen har godt tilrettelagte, effektive og betryggende administrative rutiner for utførelsen av forskningsaktiviteter i tråd med god regnskaps- og forvaltningsskikk. Videre har formålet vært å identifisere og eventuelt overføre midler som i henhold til tildelingsvilkår ikke skal/kan forvaltes i Innovest.

Det har vært et mål at forvaltningsrutinene i større grad skulle sikre:

- Dokumentasjon, transparens og sporbarhet
- At midler disponeres i tråd med formålet.
- At linjeledelsen får ansvar for å følge opp disponeringen av forskningsmidler så langt dette er juridisk mulig.

Dette skulle oppnås blant annet ved å:

- Standardisere kontoavtaler
- Etablere klarere administrativ styring og kontroll
- Få bedre oversikt over den samlede økonomiske forvaltningen
- Få bedre oversikt og styring med ansatte som lønnes av prosjektmidler på forskningskonti

I forbindelse med godkjenning av prosjektplanen fikk prosjektgruppen mandat til å:

- Etablere nye kontotyper i Innovest, Universitetet i Bergen og Helse Bergen
- Gjennomgå konti Person- og avdelingskonti i Innovest AS
- Utarbeide nye retningslinjer og avtaler for de nye kontotypene
- Legge til rette for overføring av midler fra eksisterende konti til nye kontotyper.

3. Prosjektorganisering

Styret i Innovest AS er prosjekteier, men Helse Bergen HF og Universitetet i Bergen har vært aktivt involvert i alle faser av prosjektet. Prosjektet ble organisert med en styrings- og prosjektgruppe.

Styringsgruppen var sammensatt av følgende representanter fra oppdragsgiverne:

- Økonomi- og finansdirektør Eivind Hansen, Helse Bergen HF/styreleder Innovest AS, leder
- Økonomidirektør Kjell Bernstrøm, UiB, etter hvert erstattet av underdirektør økonomi Kirsti Aarøen, Universitetet i Bergen
- Instituttleder Nils Erik Gilhus, Universitetet i Bergen
- Viseadministrerende direktør Anne Sissel Faugstad, Helse Bergen HF

Styringsgruppen har hatt det overordnede ansvaret for prosjektet og har blant annet hatt ansvar for informasjon- og kommunikasjon mot sine respektive institusjoner, håndtering av spesielle konti og beslutninger om overføring av enkeltkonti til ny kontostruktur.

Prosjektgruppen var sammensatt av sentrale medarbeidere med økonomisk og forskningsadministrativ kompetanse fra Helse Bergen HF, Universitetet i Bergen og Innovest AS. Prosjektgruppen ble ledet av ekstern ressurs med revisorkompetanse.

Prosjektgruppen hadde følgende sammensetning:

- Statsautorisert revisor Gunnar Hoff, Deloitte AS, prosjektleder
- Spesialrådgiver forskning og innovasjon, Marthe Hammer, Helse Bergen HF, senere delprosjektleder
- Seniorrådgiver økonomi, Knut Are Haveland, Universitetet i Bergen, senere delprosjektleder
- Daglig leder Kjell Inge Arnevig, Innovest AS, senere delprosjektleder
- Spesialrådgiver forskning, Reidar Thorstensen, Helse Bergen HF
- Underdirektør økonomi, Kirsti Aarøen, Universitetet i Bergen, senere representant i styringsgruppen
- Gruppeleder regnskap, Karen Margrethe Klinge, Helse Bergen HF
- Rådgiver økonomistyring, Wenche Rolvsvåg, Helse Bergen HF
- Økonomi og personalleder, Wenche Ekevold, Innovest AS
- Seksjonssjef økonomi MOFA, Ørjan Hauge, Universitetet i Bergen
- Rådgiver MOFA, Beathe Bjørneberg, Universitetet i Bergen

Prosjektgruppen har hatt ansvar for å gjennomføre aktiviteter i henhold til vedtatt prosjektplan og å forberede og legge frem saker for styringsgruppen, samt følge opp vedtak i styringsgruppen. Det har vært gjennomført jevnlig møter i styrings- og prosjektgruppen tilpasset behovet underveis i prosjektet. Kirsti Aarøen gikk i februar 2014 inn i styringsgruppen for Kjell Bernstrøm.

For å styrke og forenkle kontakten mot de respektive oppdragsgiverne i den mest ressurskrevende fasen av arbeidet ble prosjektledelsen utvidet ved at en representant for hver av oppdragsgiverne i prosjektgruppen, ble utnevnt som delprosjektledere. Disse inngikk, sammen med prosjektleder i en prosjektledergruppe.

Etter at det omfattende arbeidet med å gjennomgå eksisterende forskningskonti og tilrettelegge for overføring til nye konti, ble prosjektgruppen redusert til kun å omfatte prosjektledergruppen. I prosjektet har det også vært trukket på ressurser i personalavdelingene både i Helse Bergen HF og Universitetet i Bergen, og benyttet ekstern juridisk bistand til å få utredet problemstillinger som ble identifisert i prosjektet.

4. Metodisk tilnærming

Gjennomføringen har vært basert på følgende metodiske tilnærming:

4.1 Involvering og dialog

For å redusere usikkerhet, unngå misforståelser og sikre en effektiv gjennomføring av endringene, ble det ved oppstart og underveis i prosjektet gitt informasjon til alle aktørene i Helse Bergen HF, Innovest AS og Universitetet i Bergen, både ledere og personer med forskningskonto. Det ble også gjennomført en pilot innenfor det ortopediske fagmiljøet for å teste ut, og få innspill til det praktiske opplegget.

4.2 Data- og dokumentanalyse

Konti med saldo under 100.000 ble ikke gjennomgått, men det ble utarbeidet dokumentasjonsskjema og artskontoregnskap. Disse ble sendt på e-post til kontohaverne med henstilling om at de ble returnert i signert stand. Alle konti med saldo over 100.000 ble gjennomgått etter en standard mal, og bilag av spesielle/større poster ble undersøkt på stikkprøvebasis for å få bedre kunnskap om bruken av midlene og riktig framtidig forvaltning av pengene. Dette innebar at prosjektgruppen også gikk gjennom kontoavtaler som regulerer forvaltningen av kontoen, dokumentasjon knyttet til tildeling av forskningsmidler, og avtaler med legemiddelfirma om utprøving av legemidler.

4.3 Samtaler

Det ble gjennomført samtaler med alle kontohaverne som hadde forskningskonto med saldo på konto over kr. 100 000. Formålet med samtalene var å få kunnskap om forskningsmidlene og bruken av kontiene, samt avklare forventninger og forutsetninger for overføring av midlene til forvaltning i ny kontostruktur. Samtalene ble ledet av kontohavernes ledere, eventuelt setteledere i Helse Bergen HF og Universitetet i Bergen, og med deltagelse fra en eller flere personer fra prosjektgruppen.

4.4 Ledelsesforankring

Alle skjema ble etter at de var signert av kontohaver forelagt ansvarlig nivå 2 (øverste leder for klinikk, avdeling/divisjon i Helse- Bergen HF/instituttleder ved Universitetet i Bergen), for signatur. I de tilfellene der nivå 2 leder/instituttleder var inhabil (selv hadde konto i Innovest AS) signerte setteleder. Det ble utnevnt en setteleder for henholdsvis Universitetet i Bergen og Helse Bergen HF.

4.5 Dokumentasjon/rapportering

For samtlige konti ble det utarbeidet standardiserte dokumentasjonsskjema, samt et artskontoregnskap for den enkelte konto. Dokumentasjonsskjemaet gir en overordnet oversikt over saldo, inntekter, utgifter, og større bevegelser på konti. Alle beslutninger i Styringsgruppen er dokumentert i referater fra styringsgruppemøtene og beslutningene er gjort på grunnlag av skriftlige saksfremlegg vedlagt eventuelle bilag, notater, utredninger og annen dokumentasjon. Gjennomføringen av prosjektet og oppsummeringer av vesentlige observasjoner fremgår av denne rapporten.

4.6 Avgrensning

Innovest har forvaltet et betydelig antall forskningskonti. Omfanget gjorde det utfordrende for prosjektgruppen å avgrense arbeidet og finne en god balanse mellom behovet for å gjennomføre nødvendige endringer raskt, og behovet for å gjennomføre en grundig og forsvarlig prosess. Det ble ikke foretatt en detaljert gjennomgang av alle konti, men kontrollene ble hovedsakelig gjennomført på konti med saldo over kr 100 000,- og på stikkprøvebasis. Det er derfor muligheter for at ikke alle eventuelle kritikkverdige forhold/disposisjoner er avdekket.

5. Forvaltning av forskningsmidler

5.1 Innovest AS

Innovest AS ble etablert i 1997 som et frittstående selskap med mål om å fremme forskning og næringsutvikling i helsesektoren på Vestlandet. Innovest var før 1997 en seksjon i stiftelsen Unifob. Innovest ble omdannet til et aksjeselskap i 2001 og er nå av Helse Bergen HF og Universitet i Bergens forskningsstiftelse Unifob. Hver av eierne har 50 % av aksjene.

Innovest AS driver ikke egen forskning, men skal legge til rette for forskning, utvikling og rådgivning i helsesektoren på Vestlandet.

Innovest AS har over tid utviklet en bred tjenesteporfeuille der de viktigste tjenesteområdene er:

1. Administrativ forvalter av forskningsmidler, herunder regnskapsførsel, lønnsutbetalinger og rapportering.
2. Kontraktspart på vegne av forskningsinstitusjonene, i form av å være bindeledd mellom industri, andre oppdragsgivere og disse.
3. Funksjon som klinisk monitor for forskerinitierte studier. Fra 2011 ble tilbudet utvidet til også å bli en GCP-enhet der forskerne kan få rådgivning knyttet til planlegging, oppstart, gjennomføring og avslutning av forskerinitierte studier.
4. Bistand til forskere for å etablere næringsvirksomhet basert på egen forskning. En har støttet etableringen av flere selskap, og Innovest AS har fremdeles eierinteresser i flere virksomheter. Innovest hjelper videre forskere og andre med behovsdrevet innovasjon gjennom InnoMed programmet, som er Helse og omsorgsdepartementet sin innovasjonssatsing. Denne aktiviteten er høsten 2014 overført til BTO (Bergen Teknologioverføring).

Forvaltningen av forskningsmidler har vært knyttet til tre typer konti i Innovest.

1. Prosjektkonto opprettes for forvaltning av midler knyttet til utprøving av legemidler/ kliniske studier/prosjekter hvor Innovest AS er kontraktspart.
2. Personkonto er konto som opprettes ved avtale mellom Innovest AS og enkeltforskere. Midlene som forvaltes på denne type konti kommer fra et stort antall kilder, men kjennetegnes ved at de er knyttet til søknader på forskningsmidler eller tildelinger/godtgjørelse for innsats fra enkeltforskere.
3. Avdelingskonti er konti som i hovedsak avdelinger ved Helse Bergen HF eller institutt ved Universitetet i Bergen har opprettet for å forvalte forskningsmidler som skulle holdes adskilt fra avdelingenes/instituttens øvrige økonomi, og som det derfor var hensiktsmessig å forvalte i Innovest AS.

Forskere som hadde behov for å ansette medarbeidere på sine prosjekter for en periode, kunne gjøre dette via Innovest AS. Ansettelsesavtalene regulerte forholdet til de midlertidig tilsatte.

Innovest AS blir finansiert primært ved gebyr på de tjenestene de leverer til forskerne. Det blir trukket fem prosent administrasjonsgebyr fra alle innskudd på forskningskontoer. Dessuten blir forskningskontoer belastet med et administrasjonsgebyr på fem prosent av brutto beløp på alle lønnsutbetalinger og alle reiseregninger som må innrapporteres. I tillegg går den finansielle avkastningen av alle midler som blir forvaltet i sin helhet til Innovest AS

5.2 Avtaleverk

Helseforetakene i Norge regulerte sitt samarbeid med industrien i 2006 i Legemiddelindustrien (LMI) - RHF avtalen, hvor Legemiddelindustriforeningen inngikk samarbeidsavtale med alle helseforetakene. Avtalene trådte i kraft i 2006 og hovedmålet med avtalene var å bidra til at all samhandling mellom ansatte i foretakene og legemiddelindustri skjedde på en faglig og etisk korrekt måte. Samarbeidsavtalen handler blant annet om hvordan ansatte i spesialisthelsetjenesten og legemiddelindustrien skal forholde seg til invitasjoner, møter og kurs, gaver, forskningssamarbeid og pasientopplæring. Leger skulle om mulig, bruke en forskningsstiftelse eller aksjeselskap som var etablert til formålet, til å administrere økonomiske avtaler og utbetalinger.

Innovest er bindeleddet mellom industri og andre oppdragsgivere og disse institusjonene. Det betyr at Innovest AS er en mulig kontraktspart som industri og næringsliv kan inngå avtaler med dersom de vil etablere et samarbeid med noen av de institusjonene Innovest har inngått samarbeidsavtale med.

5.3 Hovedtyper forskningsprosjekter

Forskerinitierte prosjekter er prosjekter hvor kompetansepersoner i foretaket identifiserer behov for forskning innen et bestemt område. Det utarbeides forskningsprotokoll med beskrivelser av prosjektets vitenskapelige målsetninger og hvordan prosjektet skal gjennomføres.

Forskerinitierte prosjekter er i all hovedsak basert på tildeling av midler etter søknad, og typiske finansieringskilder er regionale forskningsmidler fra Helse Vest RHF, midler fra Norges forskningsråd, Helse- og rehabilitering (tippemidler), frivillige humanitære organisasjonene (f.eks. Kreftforeningen, Diabetesforbundet mv.) eller via gaver (blant annet fra ulike fond f.eks. Melzerfondet).

Få forskerinitierte prosjekter er fullfinansierte av eksterne midler. Ofte krever gjennomføring av slike forskningsprosjekter et egenbidrag fra foretaket, vanligvis gjennom arbeidsinnsats som en del av forskerens ordinære stilling. Finansieringen er, for denne kategori av prosjekter, knyttet spesifikt til det enkelte prosjekt, noen ganger også navngitte personer, og midlene kan ikke benyttes til andre formål uten godkjenning fra giverinstitusjonen. Eventuelt ubrukte midler i prosjektet må normalt tilbakebetales til giverinstitusjonen.

Oppdragsforskning er forskning gjennomført på vegne av en ekstern part, for eksempel et legemiddelfirma, hvor firmaet som finansierer forskningsaktiviteten har utarbeidet detaljerte beskrivelser av hvordan prosjektet skal gjennomføres. Ved oppdragsforskning kan ofte mange institusjoner være involvert i samme prosjekt.

Oppdragsforskning finansieres ofte av legemiddelindustrien og det skrives normalt en kontrakt som detaljert beskriver hva som skal leveres, herunder kontraktssum for leveransene i studiene. I mange tilfeller avtales det en stykkprisfinansiering for hver pasient som blir inkludert i de enkelte prosjekt. Oppdragsforskning er i hovedsak fullfinansiert av oppdragsgiver og kan i noen tilfeller gi et overskudd som institusjonen selv kan benytte til videre forskning innen feltet.

Ved oppdragsforskning kan mange institusjoner være involvert i samme prosjekt. Oppdragsforskning er ofte finansiert av legemiddelindustrien og normalt blir det skrevet en kontrakt som detaljert beskriver hva som skal leveres, herunder kontraktssum for leveransene i studien.

I de fleste tilfeller blir det avtalt en fast pris per inkluderte pasient i det enkelte prosjekt. Prisen er basert på et kostnadsoverslag i henhold til godkjent forskningsprotokoll. Normalt vil satsen inneholde en sikkerhetsmargin for uforutsette kostnader og for eksempel for ikke-møtte (drop-outs). Det er alltid kommersielle forhandlinger (unntatt offentlighet) med oppdragsgiver om størrelsen på pris per inkluderte pasient.

6. Gjennomføring

6.1 Omfang og avgrensning

Som det fremgår av tabell 1 har prosjektet omfattet en gjennomgang av en betydelig mengde Personkonti og Avdelingskonti. Prosjektkonti er forutsatt videreført og har ikke vært omfattet av dette prosjektet. Det har vært gjennomført avgrensede undersøkelser/kontroller av transaksjoner mellom Prosjektkonti og Personkonti, med fokus på avtaler og fullmaktsforhold i tilfeller der dette har vært aktuelt.

Tabell 1

Konto pr 31/8-13	Totalt		Saldo 0,-	Negativ saldo		Saldo under kr 100 000,-		Saldo over kr 100 000,-	
	Antall	Beløp	Antall	Antall	Beløp	Antall	Beløp	Antall	Beløp
Personkonto (PK-konto)	1 034	74 793 911	354	84	-6 931 075	451	11 520 037	145	70 204 949
Avdelingskonto (AK-konto)	98	14 671 059	24	4	-938 358	42	1 278 054	28	14 331 363
Sum	1 132	89 464 970	378	88	-7 869 433	493	12 798 091	173	84 536 312

En gjennomgang av regnskapene for 1998-2013 viser at det anslagsvis har vært en samlet «omsetning» av forskningsmidler på Person- og Avdelingskonti i løpet av denne perioden på ca. 744 millioner kroner.

6.2 Styrking av administrative rutiner

Det var helt fra oppstart av prosjektet klart at gjennomgangen av forvaltningsrutinene ville ta tid og at det var behov for å etablere et regime som sikret at pågående forskningsaktiviteter ikke stoppet opp. Det ble derfor etablert nye rutiner for godkjenning og kontroll av forskningsmidler. Praksis i Innovest hadde vært basert på bestemmelser i kontoavtalene som angir at bilag skal være signert av kontoeier og attestert av Innovest. Selskapet etablerte med hjemmel i aksjeloven nye og mer forsvarlige forvaltningsrutiner, herunder krav til godkjenning/attestasjoner. Det ble derfor ved oppstart av prosjektet innført et strengere regime hvor Innovest krevde at bilag som skal attesteres, skulle være godkjent av kontohavers overordnede.

6.3 Etablering av nye kontotyper i Innovest

Erfaringer fra tidligere gjennomgang av forskningsforvaltningen hadde vist at det var nødvendig å gjennomgå og endre kontostrukturen som et ledd i å styrke og effektivisere økonomiforvaltningen av forskningsmidler. Dette betyr blant at eksisterende Avdelings- og Personkonti i Innovest må avsluttes og at midlene må overføres til nye konti i Helse Bergen HF, Universitetet i Bergen og Innovest AS.

Før arbeidet med gjennomgang av eksisterende konti i Innovest AS ble igangsatt, ble fremtidig kontobehov vurdert og følgende nye kontotyper etablert:

- Avdelingskonto i Helse Bergen HF.

Alle forskningsmidler skal være knyttet til en avdeling i helseforetaket.

Kontiene kan omfatte forskningsmidler knyttet til spesifikke prosjekter med forpliktelser ovenfor ekstern finansieringskilde og gjeldende retningslinjer for prosjektkonto for forskning skal følges.

Frie forskningsmidler/ oppsparte midler som føres inn på avdelingskonti kan skilles fra hverandre og øremerkes bestemte forskningsgrupper/forskere eller temaområder/formål. Dette gjøres ved bruk av

prosjektkoder. Midlene inngår ikke i avdelingens driftsbudsjett og påvirker således ikke avdelingens økonomi, og det vil være overføring av gjenværende beløp mellom år.

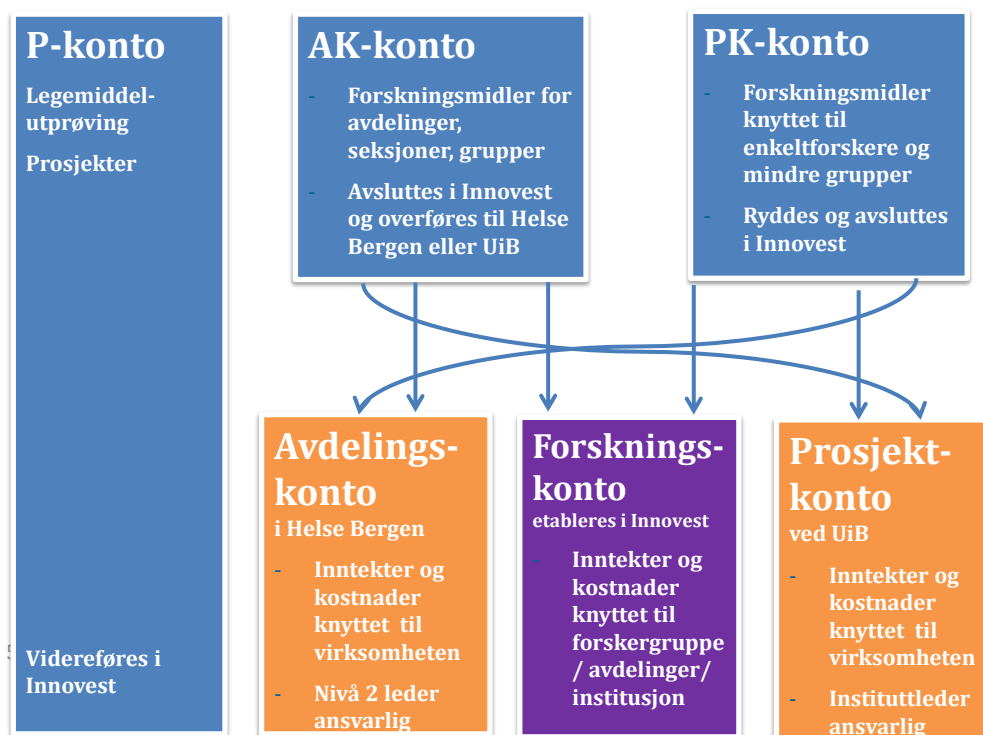
- **Prosjektkonto ved Universitetet i Bergen:**

Overførte midler skal disponeres av de samme forskningsmiljøene som disponerte midlene i Innovest AS og brukes, i tråd med universitetets økonomireglement, til forskningsformål. Instituttleder er ansvarlig for økonomioppfølging og rapportering. Midler som ikke er knyttet til avtaler om bruken med en bidragsyter eller oppdragsgiver vil inngå i grunnbevilgningsøkonomien (GB). For å gi forskeren og instituttleder god oversikt over forbruk og gjestående midler, får hver forsker tildelt eget analysenummer. Det vil ikke påløpe kostnader til dekningsbidrag på disse midlene. Midler som skal brukes til å gjennomføre konkrete prosjekter, etter en avtale med en bidragsyter eller oppdragsgiver, håndteres som et ordinært bidrags- eller oppdragsprosjekt i prosjektmodulen PA.

- **Forskningskonto ved Innovest AS:**

Forskningskonto skal omfatte forvaltning av midler som er relevant for å gjennomføre forskning i forskergrupper tilknyttet flere avdelinger/institutter. Hensikten med kontotypen er å ha en konto som følger fagmiljøer over tid, uavhengig av personenes tilknytning til sykehus/universitet. Avtale om forskningskonto skal inngås av instituttleder ved Universitetet i Bergen og/eller avdelingsleder ved Helse Bergen HF. Disse godkjenner disponenter på kontoen.

Overgangen fra gammel til ny kontostruktur er illustrert nedenfor:

6.4 Håndtering av habilitet

Overføring av midler fra eksisterende konti til ny kontostruktur er nødvendig for å få forvaltet forskningsmidlene innenfor eksisterende linjestrukturer i de institusjonene forskerne har sin hovedtilknytning, og i samsvar med de retningslinjer som gjelder innenfor de respektive institusjonene.

Dette forutsetter at kontohaverne signerer seg ut av eksisterende avtaler og tar stilling til hvor midlene skal forvaltes fremover. Kontohavers nærmeste overordnede involveres i prosessen. For alle ansatte med forskningskonto med saldo over kr. 100 000 har leder gjennomført samtale med den enkelte ansatte.

For å ivareta krav til uavhengighet/habilitet ble det utnevnt setteledere som gjennomførte samtaler med personer i de avdelingene hvor leder selv hadde forskningskonto i Innovest. Professor Dag Aksnes var

settedekan og ivaretok lederrollen for alle ansatte med hovedstilling i UiB. Klinikkdirktør Håkon Nordli var setteleder for ansatte med hovedstilling i HB i de tilfellene nivå-2 leder selv hadde konto i Innovest.

6.5 Pilotprosjekt

Det ble utarbeidet et opplegg for gjennomføring av prosjektet. For å sikre involvering og få testet ut opplegget i praksis, ble det gjennomført et pilotprosjekt innenfor det ortopediske fagmiljøet. Ledelsen og kontohaverne i det ortopediske fagmiljøet bidro på den måten med å kvalitetssikre tilnærming og de foreslåtte løsningene.

Erfaringer fra piloten:

- Det var forståelse for endringsbehovet og en åpen dialog i møtene
- Samtalenes varighet og omfang av problemstillinger som ble diskutert var ikke proporsjonal med størrelse på saldo på kontoene.
- Faglige begrunnelser fra kontohaver knyttet til innhold og bruk av konto, og ikke hovedstilling, har i noen tilfeller vært avgjørende for hvilken leder som ble innkalt til samtale.
- Gjennomføring av møter med flere kontoeiere/disponenter, og/eller prosjekter som var nært faglig relatert, viste seg å fungere godt.

Forutsetninger i det videre arbeidet

- God deltagelse på felles oppstartmøte med enhetene/avdelingene/fagmiljøene.
- At ledere og kontoeiere gis tilstrekkelig informasjon om nytt kontoregime
- At ledere er informert om hva som forventes av de i forbindelse med gjennomføring av samtaler med kontoeierne.
- Møter med kontohaverne ble obligatoriske kun for de med konto med saldo over kr 100 000.

Basert på erfaringene fra pilotprosjektet ble det gjort tilpasninger i det planlagte opplegget, herunder informasjonsrutiner, kontrollomfang og dokumentasjon.

6.6 Organisering og styring av arbeidet

Ved gjennomgang av forskningskontiene organiserte prosjektgruppen seg i arbeidsgrupper som fikk tildelt ansvar for å gjennomgå spesifikke fagmiljøer. Ressurser ved Innovest sørget for å fremskaffe nødvendig dokumentasjon fra arkivene etter forespørsel fra arbeidsgruppene. Forespørslene om dokumentasjon ble gjort på standardiserte skjemaer og sendt til kontaktperson i Innovest AS.

Det ble etablert et felles Excel dokument for å holde oversikt over alle konti og hva som var gjort. Det ble også etablert et felles nettsted, SharePoint gjennom Helse Vest IKT, som alle prosjektdeltagerne hadde tilgang til og som bidro til å effektivisere registreringene og tilgangen til informasjonen/status på arbeidet.

Prosjektgruppen har rapportert status og lagt frem innstilling i alle saker for beslutning i Styringsgruppen. Sakene som ble lagt frem var etter avtale med styringsgruppen fordelt på følgende kategorier som et ledd i å målrette og forenkle behandlingen i styringsgruppen:

- Konti med saldo over 100 000
- Konti med saldo under 100 000
- Øvrige/spesielle konti, herunder
 - a) Konti med negativ saldo
 - b) Konti uten tilknytning til UiB eller HB
 - c) Konti hvor det var tilknyttet ansatte
 - d) Konti hvor kontoeier ønsket resterende midler på konto utbetalt
 - e) Konti hvor det var avdekket disposisjoner som kunne kreve personellmessig oppfølging i forhold til den enkelte kontohaver

Innhold og problemstillinger knyttet til de enkelte kategoriene er omtalt nærmere senere i rapporten. Styringsgruppen har tatt nødvendige beslutninger innenfor prosjektmandatets rammer/mandat. Behov for beslutninger ut over styringsgruppens myndighet er løftet til personer og organer med nødvendige fullmakter.

6.7 Gjennomgang og behandling av konti

Hovedprinsipper

Det ble utarbeidet en implementeringsplan for omlegging av forskningskontiene i Innovest AS. Planen la til grunn at det skulle gjennomføres en systematisk og ensartet gjennomgang av alle Personkonti, per fagmiljø, hvor følgende hovedprinsipper ble lagt til grunn:

- Det skulle utarbeides prosjektregnskaper for alle Personkonti basert på uttrekk fra regnskapsfiler i Innovest. Prosjektregnskapene inneholder opplysninger om inntekter og utgifter som regnskapsført siden opprettelsen av kontiene, fordelt på årene, 2012, 2011, 2010 og sum tidligere år.
- Konti med saldo under kr 100 000
Disse kontiene skulle ikke kontrolleres ut over at det skulle utarbeides prosjektregnskap og dokumentasjonsskjema. Saldo på disse Personkontiene skulle som hovedregel overføres til ny konto basert på hvor kontoeier hadde sin hovedstilling på kontrolltidspunktet (Universitetet i Bergen/Helse Bergen HF).
- Konti med saldo over 100 000
Disse kontiene skulle gjennomgås for å identifisere inntektstyper slik at de kunne behandles korrekt fremover.
Alle Personkontiene i denne gruppen skulle gjennomgås med hensyn til å avklare forskningsformål, finansieringskilder og bruk av midler, som kunne være av betydning for vurderingen av hvor forskningsmidlene/ forskningsaktiviteten skulle videreføres. Det ble også undersøkt om og hvem som ble lønnet av midler på kontiene.

For disse kontiene skulle leder, eventuelt setteleder gjennomføre samtale med kontoeier.

- Utgangspunkt for samtalen er prosjektgruppens dokumentasjon fra gjennomgang av kontoen.
- Momenter/informasjon fra samtaler utgjorde sammen med dokumentasjon fra gjennomgangen grunnlaget for prosjektgruppens vurdering og innstilling til styringsgruppen om hvor midlene skulle forvaltes fremover
- I forkant av samtaler ble fremtidige prinsipper for forvaltning av forskningsmidler som i dag står på konti i Innovest AS avklart, samt hvordan potensielle konflikter/uoverensstemmelser som kunne oppstå i løpet av prosessen skulle håndteres.

Følgende kriterier ble lagt til grunn ved vurdering av hvor midlene på konti med saldo over kr. 100 000 skulle forvaltes fremover:

1. Forskernes tilknytning i hovedstilling

De berørte institusjonene har til hensikt å sikre at midlene skal tilkomme de forskningsmiljøene som genererte midlene og at de skal benyttes til forskningsformål. De aller fleste konti i Innovest AS er avtalemessig knyttet til forskere med hovedstilling enten ved Universitetet i Bergen eller Helse Bergen HF. Som et hovedprinsipp gjennomføres ryddingen av kontoer basert på forskernes tilknytning i hovedstilling. Dette er imidlertid en forenkling som kan få utilsiktede effekter som det skal tas hensyn til. For å sikre dette vil alle Person- og Avdelingskonti bli gjennomgått med samme metodikk, tilpasset blant annet erfaringer som ble gjort i pilotprosjekt innenfor det ortopediske fagmiljøet. Endelig beslutning om hvor midlene skal forvaltes videre, skal tas av Styringsgruppen. Tabell 2 nedenfor viser kontodisponentenes administrativ tilknytning pr 31.8.13.

Tabell 2

PK-konti pr 31/8-13	Hovedstilling		Bistilling		Bistilling HB/UiB		Uten tilknytning HB/UiB		Sum	
	Antall	Beløp	Antall	Beløp	Antall	Beløp	Antall	Beløp	Antall	Beløp
Helse Bergen	348	33 412 028	49	2 196 085					397	35 608 113
Universitetet i Bergen	159	30 108 152	28	1 406 075					187	31 514 227
HB og UiB					9	602 656			9	602 656
Uten tilknytning							87	7 068 915	87	7 068 915
Sum	507	63 520 180	77	3 602 160	9	602 656	87	7 068 915	680	74 793 911

2. Inntekter: Finansieringskilde

- Eksterne forskningsmidler: Det skulle tas hensyn til eventuelle kontrakter med ekstern part som legger føringer for forvaltningen av forskningsmidlene
- Interne forskningsmidler ført ut av foretaket/universitetet, skulle tilbakeføres

3. Kostnader: Forskningsformål

- Prosjektmidler: Forskningsmidler knyttet til et spesifikt prosjekt under gjennomføring (tildelingsbrev, forskningsprotokoll og prosjektplan)
- Frie forskningsmidler: Oppsparte midler avsatt til senere forskningsaktivitet, bygging av forskningsmiljø og nettverk. Egenbidrag, oppstartmidler

4. Det skulle legges til rette for å få samsvar mellom hvor midlene blir overføres og hvor utgiftene vil påløpe.

Dersom det var tilsetningskontrakter knyttet til Person- og Avdelingskonti skulle utgiften/lønnen belastes der midlene ble overført. Eventuelle tilsetningsforhold knyttet til forskningskonti skulle bli håndtert av personalavdelingene ved Universitetet i Bergen og Helse Bergen HF.

Avdelingskonti ble gått gjennom med det formål å avgjøre hvilken avdeling/klinikk/institutt midlene tilhører.

Dokumentasjon av enkeltkonti

Gjennomgangen av kontiene ble dokumentert i skjema «Kartlegging og gjennomgang av PK-konti». Skjemaene ble benyttet ved samtaler med kontoeiere som hadde konti med saldo over 100 000, og informasjon av betydning for den videre forvaltning av kontiene ble notert. Det ble gjennomført 113 samtaler.

Skjemaene, sammen med artskontoregnskap for vedkommende konti ble oversendt kontohaverne, som ble anmodet om å

- Markere ønsket ny kontoordning
- Signere på at konto kan avsluttes i Innovest og at hovedarbeidsgiver kan foreta avslutning og overføring til ny kontostruktur i henhold til styringsgruppens vedtak
- Begrunne eventuelle ønsker om overføring av forskningsmidler til andre institusjoner en den kontohavers hadde sin hovedstilling

Konti med negativ saldo

Kontiene ble gjennomgått av Innovest for å avklare årsaker til at saldo var i minus. Gjennomgangen avdekket blant annet feilføringer mellom konti og i flere tilfeller var det forskuttet midler i påvente av midler som var tildelt vedkommende kontodisponent. Dette arbeidet ble gjort i tett dialog og samarbeid med prosjektgruppen.

Alle konti/saldi med negativ saldo ble avklart i prosessen.

Konti uten tilknytning til Helse Bergen HF og Universitetet i Bergen

Personkonti med kontodisponent som ikke hadde tilknytning eller tilsetning verken ved Helse Bergen HF eller Universitetet i Bergen ble håndtert særskilt. Det ble identifisert totalt 87 konti i denne gruppen. Ref. tabell 2 ovenfor. For Personkonti som hørte til andre foretak i regionen ble det innledet dialog med ledelse

ved respektive foretak. Dokumentasjonsskjema og artskontooversikt ble sendt aktuell ledelse og hvert foretak tok selv ansvar for å gjennomgå sine respektive konti.

For de Personkonti hvor vi fant kontaktinformasjon til kontoeier, ble vedkommende tilsendt dokumentasjonsskjema og artskontooversikt. Vedkommende ble bedt om å gi en tilbakemelding på formålet med kontoen, opprinnelsen til midlene og plan for framtidig bruk. Basert på tilbakemeldinger fra kontoeierne ble noen konti/midler overført til henholdsvis Universitetet i Bergen, Helse Bergen HF, og til et annet sykehus i Norge. I noen tilfeller ble midler betalt tilbake til giver/oppdragsgiver, eller overført til ny forskningskonto i Innovest AS.

Virksomhetsoverdragelse

I prosjektet har det vært flere Personkonti og Prosjektkonti som har hatt ansatte lønnet av kontoen. Styret i Innovest AS vedtok 21.11.13 at Innovest ikke skal være arbeidsgiver for ansatte i forskningsprosjekt, og at det skal legges til rette for en prosess der en overfører medarbeidere som i dag er lønnet av Innovest AS til enten Helse Bergen HF eller Universitetet i Bergen. Styret i Innovest AS og eierinstitusjonene ønsker på denne bakgrunn å plassere arbeidsgiveransvaret i den virksomhetet der forskningen hører hjemme.

Innovest AS og eierinstitusjonene ble enig om å gjennomføre denne prosessen som en virksomhetsoverdragelse. Dette innebar at en fulgte arbeidsmiljølovens kapittel 16 om arbeidstakernes rettigheter ved virksomhetsoverdragelse. Hvilken enhet vedkommende ble ansatt i ble avgjort i dialog mellom avdelings/klinikkdirektør og forskningsleder (kontodisponent i Innovest AS) i hvert enkelt prosjekt. Dersom noen av de ansatte i forskningsprosjekt i Innovest AS allerede hadde et ansettelsesforhold i institusjonen, innebar virksomhetsoverdragelsen at det etter overdragelsen fikk en og samme arbeidsgiver for begge ansettelsesforholdene.

Totalt ble 17 personer med til sammen 12,3 årsverk, virksomhetsoverdratt til Helse Bergen HF i perioden mars til september 2014.

Konti hvor saldo ønskes utbetalt

Mange kontoeiere har i sine kontoavtaler en bestemmelse om at de på visse vilkår kan få restmidlene på konto utbetalt som lønn og at beløpene innberettes til skattemyndighetene, dersom forskningsforholdet avsluttes.

Gjennomgangen av forskningskontiene viser at midlene på kontiene har svært ulike kilder som innebærer at det er nødvendig å gjøre en konkret vurdering av om bestemmelsen i kontoavtalen kan gjøres gjeldende. Hovedtyper av midler på forskningskontiene er tilskudd fra industrien, gavemidler, søkbare forskningsmidler o.l. Det er også innbetalinger på Personkonti som gjelder inntekter fra foredrag, kurs og konferanser, samt salg av faglitteratur.

Inntekter fra legemiddelstudier er institusjonenes midler og vil ikke i noen tilfeller gi rett til å få slike inntekter utbetalt til kontoeier.

For å sikre en etterprøvbar, ensartet og lik behandling av like tilfeller, ble det etablert følgende kriterier ved vurderingen av om kontoeierens forespørsel om utbetaling av midlene, kan etterkommes:

1. Det må fremgå av avtalen mellom Innovest og kontoeier at midlene kan utbetales til kontoeier og innberettes som lønn.
2. Det må dokumenteres/sannsynliggjøres at midlene er opptjent av kontoeier som lønn, honorarer, royalties etc.
3. Det må foreligge arbeidsavtale eller annet grunnlag som dokumenterer en rett til å få utbetalt midler fra konto.

Kun et fåtall konti tilfredsstilte vilkårene som var satt. I de tilfellene ble restsaldo utbetalt og innberettet som lønn.

6.8 Overføring av midler

Midler overføres til konti i de respektive institusjonene basert på beslutninger i styringsgruppen, og etter fullmakt fra styret i Innovest. Summene i tabell 3 består av faktisk overførte beløp 16.6.14, pluss saldo på konti 31.12.13 som er besluttet overført. Kontiene har vært benyttet i prosjektperioden og det vil derfor være endringer i saldoene på konti som er besluttet overført, frem til overføringstidspunktet. Ved avleggelse av sluttrapport var det flere konti som ikke var endelig avklart med hensyn til fremtidig forvaltning og som inntil videre blir forvaltet på eksisterende konti i Innovest AS.

Tabell 3

Overførsel ny kontoordning	Helse Bergen	Universitetet i Bergen	Innovest	Annen institusjon	Sum
	Beløp	Beløp	Beløp	Beløp	Beløp
Personkonto (PK-konto)	36 805 756	13 692 127	6 795 229	5 045 551	62 338 664
Avdelingskonto (AK-konto)	15 049 050	114 751	359 801		15 523 602
Sum	51 854 806	13 806 879	7 155 030	5 045 551	77 862 266

Belønningsmidler:

I kap 1 «Bakgrunn for prosjektet» står det at «de øremerkede tilskuddene til forskning i helseforetakene over kap. 732, post 78, som Helse Vest RHF/Samarbeidsorganet tildeler helseforetaket, skal håndteres av helseforetaket og ikke gjennom forskningsselskap. Dette førte til at Helse Bergen HF gjennomførte en virksomhetsoverdragelse av alle Helse Vests forskningsprosjektet fra Innovest AS til Helse Bergen HF våren 2012.» Alle prosjekt som var finansiert av de øremerkede tilskuddene ble derfor flyttet over, men Helse Vest RHF hadde en portefølje av belønningsmidler som ikke var en del av de øremerkede tilskuddene fra HOD til forskning, med en del av Helse Vest RHF sin regionale satsing på forskning. Disse midlene ble derfor igjen i Innovest AS i 2012. Når det ble klart at det var behov for en ny gjennomgang av forvaltningen av forskningsmidlene i Innovest bestemte Helse Vest RHF at ingen belønningsmidler skulle være igjen i Innovest AS. Dette var tildelte midler som det knyttet seg særskilt rapporteringsplikt til. Resterende belønningsmidler ble derfor sendt tilbake til Helse Vest RHF, som tildelte gjenstående beløp til ny institusjon i tråd med nye retningslinjer for midlene.

HUS Strategisk forskningsprogram:

Helse Bergen HF har i flere år tildelt forskningsmidler gjennom «Haukeland Universitetssjukehus sitt Strategiske forskningsprogram», tidligere også kalt «Toppforskningsprogrammet». Dette er øremerkede midler til forskningsmiljø knyttet til Helse Bergen HF's forskningsvirksomhet. Disse midlene har vært administrert og tildelt gjennom Innovest AS på vegne av Helse Bergen HF.

I tråd med ny strategi for forskning og innovasjon ble tildeling av midler fra strategisk forskningsprogram 2013 håndtert av Helse Bergen HF. Forskningsmidlene ble fra og med 2013 tildelt den klinikk/avdeling/divisjon der forskningsprosjektet har sin forankring og regnskapsført i foretaket.

Gjennomgangen i Innovest AS viser at det stod igjen beløp på Personkonti i Innovest AS som var knyttet til tildelinger fra HUS Strategisk forskningsprogram. I den sammenheng gjorde Helse Bergen prosjektet oppmerksom på at gjenstående midler per 31.12.13 på Personkonti som var tildelt fra HUS Strategisk forskningsprogram og toppforskningsprogrammet for fremtiden skulle regnskapsføres i Helse Bergen HF. Ved behandling av enkeltkonti har prosjektet besluttet at alle midler på Personkonti merket HUS Strategisk forskningsprogram skal overføres til avdelingskonto i Helse Bergen HF.

6.9 Informasjon og dialog

I hele prosessen har prosjektgruppen hatt god dialog med Innovest AS, Universitetet i Bergen og Helse Bergen HF, som også har bistått prosjektet i enkeltsaker ved behov.

Forskerne ble tidlig trukket inn i prosessen. I forkant av gjennomgangen av enkeltkonti ble det invitert til og gjennomført informasjonsmøter med ledelsen og kontoeierne i de berørte forskningsmiljøene, med gjennomgang av prosess, nye kontotyper og avtaler. Formålet med involvering og dialog var å redusere usikkerhet, unngå misforståelser og sikre en effektiv gjennomføring av endringene. Viktige målgrupper for informasjon var forskermiljøet, klinikkdirektører, berørte ledere ved Universitetet i Bergen og ansatte i Innovest AS.

Det er gjennomført samtaler med eiere av forskningskonti med saldo over kr 100 000. Samtalen ble gjennomført av aktuelle ledere i Helse Bergen HF eller Universitetet i Bergen, og med en eller flere personer fra prosjektgruppen. Input til samtalene er blant annet kunnskap om innhold og bruk av kontiene. Formålet med samtalene er å få aksept hos kontoeier for hva midlene på kontoen representerer (hva som er inntektskilden), og hvordan de skal/kan behandles fremover.

I tillegg til felles informasjon fra prosjektet har de berørte aktørene gjennomført informasjonstiltak i egen virksomhet i forhold til de enkelte institusjonenes spesielle behov.

6.10 Dokumentasjon og rapportering

Alt arbeid i prosjektet ble dokumentert slik at det skal være mulig å etterprøve grunnlaget for alle vesentlige beslutninger. Det ble etablert rutiner for saksbehandlingen i Styringsgruppen. Det ble utarbeidet saksfremlegg med nødvendige underbilag, som grunnlag for alle beslutninger i styringsgruppen. Alle saker og beslutninger ble protokollert og fremgår av referater fra møtene i Styringsgruppen.

Alt arbeid med gjennomgang av Personkonti er dokumentert på standard dokumentasjonsskjema per konto, i notater knyttet til spesielle observasjoner og vurderinger ved enkeltkonti, og ved kopi av de bilag som ble gjennomgått. All dokumentasjon av arbeidet med kontiene ble arkivert på egen område for prosjektet i SharePoint.

7. Observasjoner

7.1 Kontoavtaler – inngåelse og utforming

Avtaleparter

Forskere som har hatt behov for å forvalte forskningsmidler kunne opprette forskningskonto i Innovest. Gjennomgangen viser at det var etablert en praksis som innebærer at det også ble inngått avtaler med personer som ikke var ansvarlig for forskningsaktiviteter. Det var også inngått avtaler om forskningsforvaltning for personer uten tilknytning til forskning.

Gjennomgangen av forskningskonti viste at det også var inngått avtaler med forskere uten tilknytning til Universitetet i Bergen, Helse Bergen HF og Innovest AS, eller andre institusjoner som har hatt avtale med Innovest AS. Kontohaver, som inngår avtale om forskningskonto, har full disposisjonsrett over pengene på kontoen.

Standardavtaler

Det har blitt inngått skriftlige standardiserte avtaler ved opprettelse av forskningskonti (Person- og avdelingskonti) i Innovest AS. Det ble benyttet flere versjoner av standardavtaler. Dette har sammenheng med at standardavtalene har blitt endret over tid. Standardavtalene inneholder ikke bestemmelser som gir Innovest AS rett til å gjøre endringer i inngåtte avtaler, og formuleringer/vilkår i inngåtte avtaler ble ikke endret i samsvar med vilkår i nyere avtaler.

En betydelig del av avtalene inneholder bestemmelser om at innestående beløp på konti kan utbetales som lønn til kontohaver dersom vedkommende ikke lenger skal arbeide ved en forskningsinstitusjon eller av andre grunner avslutter forskningen.

Fullmaktsforhold

Ved gjennomgang av forskningskonti ble det registrert at det i flere tilfeller var inngått avtaler om overføring av overskudd på legemiddelutprøvningsprosjekter (Prosjektkonti) til Personkonti. Noen av avtalene medførte overføring av betydelige midler fra Prosjekt- til Personkonti. Avtalene var inngått mellom administrasjonen i Innovest AS og de forskere som hadde vært ansvarlige prosjektledere for legemiddelstudiene. I enkelte av kontoavtalene var det avtalt betingelser, som avviker fra betingelsene i standardavtalene, blant annet om at renter skulle godskrives kontoene.

Kontoavtalene ble inngått uten at Helse Bergen HF eller Universitetet i Bergen, som var avtalepart i studien ble involvert eller informert om avtalene som ble inngått i Innovest.

7.2 Forvaltningsrutiner

Krav om signatur fra overordnet

Praksis i Innovest for godkjenning av bilag, har vært basert på bestemmelser i kontoavtalene, som angir at bilag skal være signert av kontoeier og attestert av Innovest AS. Rutinen hadde således ikke noe krav til overordnet kontroll og godkjenning av de beløp som ble disponert på forskningskontoene.

Forskningskonti er i mange tilfeller blitt benyttet til å plassere midler som den enkelte forsker har opptjent over tid på fritiden gjennom foredrag, kurs, deltagelse i legemiddelstudier, og inntekter fra salg/royalties. Dette viser at det har vært mulig å plassere midler på forskningskonti uten at de var godkjent av overordnet og i utgangspunktet ikke var relatert til noe spesifikt forskningsoppdrag.

Innovest AS har med hjemmel i aksjeloven og god forvaltningsskikk, etablert nye og mer forsvarlige forvaltningsrutiner, herunder krav til godkjenning/attestasjoner av alle transaksjoner. Det ble allerede ved oppstart av prosjektet innført et strengere regime hvor Innovest krever at bilag skal være attestert/godkjent av kontohavers overordnede før transaksjonen kan gjennomføres.

Innsikt/transparens

Innovest har ikke hatt tilstrekkelig oversikt over hvilken administrativ enhet kontohaver var tilknyttet. Dette er informasjon som ble registrert ved opprettelse av konti, men det ble ikke etablert rutiner som sikret at Innovest ble informert når forskere endret administrativ tilknytning, flyttet eller ved andre endringer.

De fleste standardavtalene inneholder bestemmelser om at kontohavers overordnede kan be om informasjon om saldo på konto pr 31.12. hvert år. Lederne har ikke blitt informert om hvilke avtaler underordnede har inngått om forvaltning av forskningsmidler i Innovest AS. Innovest AS har ikke hatt noen rutiner for å informere kontohavers arbeidsgiver eller overordnede, eller pålagt kontohaver slik informasjonsplikt.

Regnskapsføring

Midler som tildeles en forsker kan komme fra ulike kilder og vedrøre ulike formål. I mange tilfeller ble midler til ulike forskningsformål regnskapsført og forvaltet på samme forskningskonto. Regnskapsføring av midler til ulike formål på samme konto har resultert i manglende oversikt og reduserte kontrollmuligheter både for forsker og forvalter, samt feilaktig rapportering om bruken av midlene.

Mange forskere har fått opprettet flere konti for å holde kontroll med midler til ulike formål. Også i denne sammenheng er det avdekket feil og mangler ved regnskapsføringen, blant annet feilføringer mellom ulike konti tilhørende samme forsker, og manglende etterkontroller. Det har også for disse kontiene vært vanskelig å ha oversikt og kontroll.

Rapportering/innberetning

I noen tilfeller har medarbeidere som har utført oppgaver i forskningsprosjekt, fått opprettet konto i Innovest. Godtgjørelse for deres bidrag/arbeidsinnsats i prosjektet er dekket av forskerens forskningskonto, som overførte midler fra sin forskningskonto/personkonto til medarbeiders personkonto. I prosjektet ble det registrert at det var overført midler mellom forskningskonti, som representerte godtgjørelse for arbeidsinnsats i prosjekt, som ikke behandlet som en oppgavepliktig godtgjørelse på grunn av at beløpene ikke var blitt utbetalt fra Innovest.

På flere av forskningskontiene er det belastet lønn/honorarer for arbeidsinnsats til kontohaver. Utgiftene er basert på signerte timelister og utbetalingene er innberettet som honorar/lønn. Det foreligger i flere tilfeller ikke arbeidsavtaler som regulerer kontohavers arbeidsinnsats og timelønn.

Forskningsforskudd

Forskere har etter muntlig avtale med Innovest fått anledning til å belaste kontoen med utgifter før tildelte midler faktisk var blitt innbetalt til Innovest AS og godskrevet aktuell forskningskonto. Det er ikke utarbeidet retningslinjer i Innovest for hvilke kriterier som skal legges til grunn for vurdering av eventuell utbetaling av forskudd. Det er foreligger heller ingen skriftlig avtale som regulerer hvordan/når forskuddet skal dekkes inn.

7.3 Bruk av forskningsmidler

Hovedformålet med prosjektet har vært å sikre at forskerne har forsvarlige og effektive forvaltningsrutiner som gjør at forskningsmidler blir benyttet og forvaltet i tråd med forutsetningene. Omfanget av forskningsmidler som årlig er forvaltet viser at forskningsmidler som blir stilt til disposisjon blir benyttet.

Erfaringene fra prosjektet viser også at forskningsmidler i all hovedsak blir brukt i tråd med forutsetningene, og at de aller fleste forskerne har opptrådt på en god måte både juridisk og etisk. Det ble avdekket transaksjoner som ikke var behandlet korrekt i forhold til avtaler, lover og regler. I de tilfeller

prosjektet har vurdert at enkeltpersoner har utnyttet graden av frihet til å gi seg selv personlige fordeler, eller til å unndra seg skattlegging, har forholdene blitt behandlet som personalsaker og blitt fulgt opp av rette arbeidsgiver, enten Helse Bergen HF eller Universitetet i Bergen.

Det er en gjennomgående mangel at det ikke fremgår av kontoavtalene som er inngått, hva som er formålet med midlene på konto, eller som på annen måte er styrende for bruken av midlene, ut over at de skal benyttes til forskningsformål. Det foreligger heller ingen dokumenterte strategier for bruken av forskningsmidler tildelt samme fagmiljø som forvalter midler i Innovest AS. Bruken av forskningsmidler i Innovest er så langt prosjektet kan se, heller ikke samordnet på noen måte med bruken av forskningsmidler innenfor de samme fagmiljøene ved Helse Bergen HF og Universitetet i Bergen.

8. Gjennomførte tiltak

1. Det er etablert ny godkjennings-/attestasjonsrutine for forvaltning av forskningsmidler på konti i Innovest AS. Krav til signatur fra kontohavernes overordnede for å få dekket kostnader på kontiene. Skal følge samme rutiner for godkjenning som gjelder i institusjonene (Universitetet i Bergen og Helse Bergen HF)
2. Det er etablert ny kontostruktur med nye konti i Innovest AS, Universitetet i Bergen og Helse Bergen HF. Det ble i denne sammenheng også fastsatt tydelige krav til formål og godkjenningsordninger for midlene.
3. Alle Person og avdelingskonti i Innovest AS er avviklet i sin tidligere form. Enkelte Personkonti videreføres i Innovest AS med nye forutsetninger knyttet til bruk og avvikling av kontiene.
4. Midler på Personkonti hvor kontohaverne har signert seg ut av eksisterende avtaler og som Styringsgruppen har godkjent for overføring, er overført eller klargjort for overføring til nye forskningskonti i Innovest AS og nye konti i Universitetet i Bergen og Helse Bergen HF.
5. Det er satt som krav i tilknytning til de nye kontotypene at det skal fremgå hva som er formålet med midlene på kontiene, og at alle disposisjoner skal være godkjent av leder.
6. Alle institusjonene har gjennom de nye kontotypene klargjort ledernes rolle og ansvar for å følge opp forskningsaktiviteten og bruken av forskningsmidler ved sine enheter.
7. I de tilfeller det er avdekket disposisjoner som prosjektgruppen har vurdert ikke å være i samsvar med avtaler, lover og regler, er kontohavers arbeidsgiver informert og overlatt ansvaret for videre oppfølging.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, a UK private company limited by guarantee, and its network of member firms, each of which is a legally separate and independent entity. Please see www.deloitte.com/no/omoss for a detailed description of the legal structure of Deloitte Touche Tohmatsu Limited and its member firms.

Deloitte provides audit, tax, consulting, and financial advisory services to public and private clients spanning multiple industries. With a globally connected network of member firms in more than 150 countries, Deloitte brings world-class capabilities and deep local expertise to help clients succeed wherever they operate. Deloitte's approximately 170,000 professionals are committed to becoming the standard of excellence.

© 2011 Deloitte AS